

بکارگیری رویکرد مونتسوری در دوره پیش دبستان

باربارا ایساکس

www.ketab.ir

مشرئاسه: ایزاکس، باربارا، ۱۹۴۹ - م. Isaacs, Barbara

عنوان و نام پدیدآور: رویکرد مونتسوری در دوره پیش‌دبستان/ باربارا ایساکس؛ مترجم شیمایه.

مشخصات نشر: تهران: موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۱۰۴ ص؛ ۱۴/۵ x ۲۱/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۱۲-۳۱-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Bringing the Montessori approach to your early years practice, ۲۰۰۷

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۰۱-۱۰۳.

موضوع: مونتسوری (روش آموزش)

نام‌های افاده: الهی، شیمایه، ۱۳۶۵ - مترجم

شابک افزوده: موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

بندی کدنگره: ۱۳۹۴ / ۸۱۹ / LB1۰۲۹

رده بندی دیویی: ۳۷۱/۳۹۲

شماره کتابخانه: ۳۹۵۹۱۰۰

به کارگیری رویکرد مونتسوری در دوره‌ی پیش‌دبستان

عنوان کتاب به زبان اصلی: BRINGING THE MONTESSORI APPROACH TO YOUR EARLY YEARS PRACTICE

نویسنده: باربارا ایساکس (Barbara Isaacs)

مترجم: شیمایه

ویرایش: گروه ویراستاران موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

صفحه‌آرا: آناهیتا بامدادیان، فاطمه سیب‌اشی

طراح جلد: فاطمه رضائی

چاپ اول: ۱۳۹۶

شمارگان: ۲۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۱۲-۳۱-۱

حقوق انتشار اثر از آن انتشارات موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان است.

بها: ۱۰۰۰۰۰ ریال

مؤسسه پژوهشی
تاریخ ادبیات کودکان

انتشارات موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

تهران- خیابان یوسف‌آباد، خیابان شهید وفاکیش توحیدی

(بیست و سوم) - پلاک ۲۶، تلفن: ۸۸۷۱۶۹۵۴

پخش هدهد: ۸۸۵۵۳۵۲۸

مجمع آموزشی شهید مهدوی

انتشارات موسسه خیریه آموزشی

فرهنگی شهید مهدوی

تلفن: ۲۲۴۳۵۵۵۰

به نام خدا

در تاریخ آموزش و پرورش یک سده گذشته، نام‌هایی بوده‌اند که از سده‌ها فراتر رفته‌اند. یکی از این نام‌ها ماریا مونتسوری است که در سده نوزدهم به دنیا آمد و در آغاز سده بیستم کارش را شروع کرد و اکنون در سده بیست و یکم هم‌چنان نهاد آموزشی مونتسوری در سرتاسر جهان با قدرت و خلاقیت به کارش ادامه می‌دهد. راز این کار در چیست؟ پرسشی که با بیش از سی سال تجربه آموزشی همواره به دنبال آن بوده‌ام. برخی از رویکردهای آموزشی هستند که در اتاق‌های در بسته تدوین می‌شوند و عمر کوتاهی نیز دارند. این رویکردها برآمده از تجربه آموزگاران و نظریه‌پردازان خود نیست. اما برخی از رویکردها از دل تجربه کارکنان کودکان درآمده است. ویژگی بزرگ رویکرد مونتسوری این است که تجربه‌های آموزشی خود را از مشاهده کار و بازی خود کودکان گردآوری کرده و آن‌ها را تکامل بخشیده است. مونتسوری مانند برخی از بزرگ‌ترین آموزگاران سده نوزده و بیست کار خود را با کودکان کم‌توان ذهنی شروع کرد. طبعاً است این کودکان که نیازهای ویژه‌ای دارند، سخت‌ترین سدها را در این پیشرفت آموزشی می‌سازند. اما اگر کسانی از این سدها بگذرند، نگاه کارکنان کودکان معمولی برای آن‌ها بسیار آسان‌تر خواهد بود. مونتسوری از تجربه کار با این گروه از کودکان در جهت شکل‌دهی به گونه‌ای آموزش و پرورش برای همه کودکان استفاده کرد که در آن خشکی نگاه بزرگسالان حاکم نبود و هر کودک در بستری رشد می‌کرد که در آن بستر زمینه‌های رشد فیزیکی و اجتماعی‌اش فراهم شده است. برای نمونه یکی از ویژگی‌های آموزش مونتسوری به کودکان پیش‌دبستان، درگیر کردن همه حس‌های پنجگانه آدمی مانند حس دیداری، شنیداری، بساوایی و ... است. در حالی که ما دانیم در نظام آموزش و پرورش رسمی تنها به دو حس شنیداری و دیداری اهمیت داده می‌شود و حس‌های دیگر در آن دیده نمی‌شود. شاید یکی از دلایل این است که افزایش آموزش مونتسوری این چنین در جهان با استقبال روبه‌رو شد، گرایش خود کودکان با کار با آن‌ها بود. کودکان به این افزایش به عنوان اسباب‌بازی نگاه می‌کنند و همین نکته سبب می‌شود که آن‌ها آموزش را از راه بازی بییابند. و این درست با سرشت کودکان هماهنگ است. کودکان بنابر سرشت خود دوست ندارند که برای ساعت‌ها پشت میز بنشینند، یا بی‌حرکت بمانند. آن‌ها می‌خواهند که جست‌وجو کنند، بشناسند، اجسام را لمس کنند، گل‌ها و گیاهان را بو کنند یا رنگ و بافت

آن‌ها را بشناسند. و مهم‌تر از همه بسازند. ساختن، گونه‌ای بازنمایی کار است که کودکان به آن علاقه نشان می‌دهند. همچنین یکی دیگر از شالوده‌های بنیادین در رویکرد مونتسوری توجه او به موضوع «صلح» در آموزش و پرورش بود. مونتسوری در طول زندگی خود شاهد دو جنگ ویرانگر اول و دوم جهانی بود و در جنگ جهانی دوم نیز خود به گونه‌ای قربانی نیروهای جنگ طلب ایتالیایی و مجبور به زندگی در هند شد. این گرایش جهانی به جنگ مونتسوری را همواره به این موضوع جلب می‌کرد که چگونه باید کودکان را آموزش دهیم که پایه‌های صلح جهانی استوار بماند. رویکرد مونتسوری مانند دیگر آموزش‌گران بزرگ، پراز آن روزهایی است که با بهره‌بردن و کاربرد آن می‌توانیم آموزش و پرورش خود را شکوفا سازیم. همانند همیشه با انتشار این کتاب که در مجموعه رویکردهای آموزش خلاق جای می‌گیرد، امیدوارم مربیان و آموزگاران بتوانند به خوبی از آن بهره ببرند.

صدیقه مهدوی

بنیادگذار مجتمع آموزشی شهید مهدوی

فهرست

۷	ش در آمد
۹	پیشینه
۱۷	۲. یک نمونه سنجی
۳۳	۳. برنامه آموزشی، مونتسوری برای دوره پیش دبستانی
۵۵	۴. مونتسوری، آموزش در گام پایه
	پیوست ۱
۷۱	چگونگی تحقق آموزش در گام پایه در آموزشگاه های پیش دبستانی
	مونتسوری
	پیوست ۲
۸۹	فعالیت ها و مواد رویکرد مونتسوری
۹۹	کتابشناسی

ش درآمد

در ژانویه ۲۰۰۷ جشن صدمین سالگرد گشایش نخستین خانه کودک مونتسری در مری برگزار شد. امیدوارم این کتاب میزان آگاهی از ماهیت بی‌همتای این روش را افزایش دهد، و دلیل ارتباط آن را با زندگی کودکان امروزه و والدین و پرستاران آن‌ها و همچنین جاهایی که در آن زندگی می‌کنند، روشن کند.

بی‌گمان، شیوه آموزش ما را مونتسوری تأثیر بسزایی بر درک امروزی ما از آموزش و پرورش گذاشته است. دلیل اینکه این تأثیرگذاری همیشه به مونتسوری نسبت داده نمی‌شود، شاید این باشد که طی سال‌ها و به سبب رشد شتابان کارکردهای آموزش پیش‌دبستان، بسیار زمان‌ها فراموش می‌کنیم ریشه‌هایی را که دوره آموزشی پیش‌دبستان از آن‌ها روییده است، به یاد آوریم و در کنار آن‌ها باشیم. کارهای فردریش ویلهلم فروبل، رودولف اشتاینر، خوان مان مایکلان و سوزان ایساکس، بنیان درک ما از آموزش و پرورش در پیش‌دبستان در بریتانیای امروز را شکل دادند و نیاز ما به آموزش و پرورش آگاهانه را به ما همچنان رو به رشد است، برجسته‌تر کردند. مونتسوری در نوشته‌هایش به کارهای ژان ژاک روسو، فردریش ویلهلم فروبل و همچنین دو کارشناس فرانسوی آموزش و پرورش به نام‌های ادوارد سیگوئن و ژان مارک گاسپار، ایتارد اشاره دارد. مونتسوری از نخستین نوشته‌هایش با نظریه‌پردازان رشد در آن دوران، از جمله زیگموند فروید و ژان پیاژه نیز ارتباط برقرار کرد. تینا بروس نمونه‌ای روشن برای این رویکرد می‌آورد:

تا زمانی که تکلیف خود را با ذره‌بین‌هایی که کودکان‌مان را با آن مشاهده می‌کنیم، روشن نکنیم، نه می‌توانیم به شکلی موثر با آن‌ها به کار بپردازیم و نه می‌توانیم به آسانی با مربیان یا همکاران سایر

مراکز، والدین یا پرستاران همکاری داشته باشیم، زیرا فرضیه‌های ما در مورد کودک، تأثیری حیاتی در کار ما دارد. (بروس، ۲۰۰۵: ۲)

امروزه، روش مونتسوری به خاطر کمک به درک ما از اهمیت یادگیری از راه حواس و تکامل مواد آموزشی که اکنون «افزارهای آموزشی» نامیده می‌شوند و در زمان مونتسوری مفهومی تازه بودند، شناخته شده است. با این حال، باید بدانیم که مواد یا به قول مونتسوری دستگاه‌ها، ابزارهایی هستند برای این که کودکان به کمک آن‌ها «سرشت واقعی» خود را نشان دهند. من باور دارم که این موفقیت پیوسته رویکرد مونتسوری، در همین ارتباط یکتا میان احترام و اعتماد به توانایی کودک برای ساختن خود در «محیطی مطلوب» نهفته است. به گفته مونتسوری، این محیط مطلوب به کودکان فرصت می‌دهد که هر یک با ریتم یگانه خود و با کمک بزرگسالان دلسوز و آماده که به فردیت کودک احترام می‌گذارند، فرایند یادگیری را ادامه دهند. مونتسوری بر سهم مهم همه کودکان در آینده ما دارند، تأکید می‌کند و به خاطر دیدگاه خود: «آموزش، پرورش برای صلح»، کودکان را کنشگران آینده در دگرگونی‌های اجتماعی می‌داند. این دیدگاه، بخشی ضروری در رویکرد تکاملی او در آموزش و پرورش کودکان است که خود، آن را «آموزش کیهانی» می‌نامید. امیدوارم این کتاب به درک برخی اصطلاحات پیچیده مونتسوری یاری رساند و نوشته‌های او را برای خوانندگان به روز کند. مهم است که نوشته‌های مونتسوری را از دیدگاه تاریخی بررسی کنیم: بیش‌تر کتاب‌های او شامل یک رشته کنفرانس، سخنرانی و ارائه اطلاعات در همایش‌های علمی هستند که بیش از پنجاه سال پیش به کتاب تبدیل شدند. زبان ایتالیایی ترجمه شده‌اند. زبانی که او به کار برده است، امروزه کمی متفاوت به نظر می‌رسد و تغییر در درک ما و استفاده از اصطلاح‌های ویژه، سبب سوءتفاهم‌های و بحث بر سر معنای دقیق مطالب شده است، همانند زمانی که در دوره کجروی‌ها یا بهنجارسازی کودک سخن می‌گوید. افزون بر این، برخی اصطلاح‌های مورد استفاده در سده گذشته، برای خوانندگان امروزی ناراحت کننده و تحقیرآمیز به نظر می‌رسد، از جمله اشاره مونتسوری (۱۹۱۲) به کار کردن کودکان خردسال. با این حال، روح کودک، تعهد او به پیروی از کودک و نیز احترام او به کودکان و درک او از این مسئله که کودکان، آینده ما را در دستان خود دارند، در نوشته‌های مونتسوری جاودانی است.